

«Voluntaris per la llengua», un programa interdepartamental i participatiu

«Voluntaris per la llengua» és un programa interdepartamental que vol posar en contacte voluntaris disposats a destinar una hora a la setmana a conversar amb persones que volen reforçar l'aprenentatge de català practicant la llengua oral. El programa s'emmarca dins les mesures aprovades pel Govern de la Generalitat en l'Acord del dia 4 de febrer de 2003, mesures destinades a fomentar l'ús social del català. La campanya de comunicació «Tu ets mestre», que encoratja els catalanoparlants a parlar en català amb la població immigrant, i el programa «En català, tu hi guanyes», destinat a fomentar l'ús del català en els establiments comercials i de restauració, dels quals ja hem parlat en números anteriors de LLENGUA I ÚS, s'inclouen dins aquest paquet de mesures. En aquest article es descriu el funcionament del programa i referencia les experiències de voluntariat lingüístic dels centres de normalització lingüística.

Les primeres experiències en l'àmbit del voluntariat lingüístic van sorgir de les aules de les universitats catalanes amb la finalitat de facilitar l'acolliment d'estudiants estrangers, provinents en la seva major part dels programes Erasmus. La dinàmica universitària ha donat peu en algun cas a algun fruit peculiar, com ara l'estrena d'obres teatrals com *Que no te'ls trepitgin*, o, més recentment, *My Barcelona*, ambdues de Jordi Pujol i Nadal, aquesta darrera amb un missatge específic d'acollida, que han tingut molt ressò en les universitats.

Més recentment, l'any 2002, i nascuda de la pròpia dinàmica dels cursos de català per a adults organitzats pel Consorti per a la Normalització Lingüística, algunes poblacions de Catalunya van dur a terme una experiència entre alumnes amb l'objectiu bàsic de reforçar l'aprenentatge de català mitjançant hores de conversa a les persones nouvingudes. Dins d'aquest entorn definit dels cursos de català, l'experiència es convertí en un programa de treball anomenat «Hores de conversa: parlem una estona», i esdevingué la prova pilot d'un programa més ambiciós de futur, obert a tota la societat.

El Consorti per a la Normalització Lingüística (CPNL) és l'organisme públic constituït per la Generalitat i 120 ens locals de Catalunya que s'ocupa de dissenyar i desenvolupar estratègies i accions que garanteixin l'extensió territorial del coneixement i l'ús de la llengua catalana, per mitjà dels seus 22 centres de normalització lingüística.

Els objectius principals del CPNL, recollits en els estatuts, són l'extensió del coneixement i el foment de l'ús del català.

Amb l'oferta de cursos de català es facilita a la població adulta l'assoliment de la base de coneixement imprescindible (si no es coneix una llengua, no es pot usar). Però la realitat ens ha demostrat que el coneixement sol no en garanteix espontàniament l'ús. I aquesta afirmació es fa més evident encara en aquells entorns del

**La redefinició
i l'articulació
d'experiències
pioneres**

**L'experiència del
Consorti per a la Normalització
Lingüística**

territori en què se suma un poc ús social de la llengua i la tendència dels catalanoparlants a adreçar-se als estrangers en castellà o a canviar de llengua.

D'aquesta reflexió va néixer la iniciativa del voluntariat lingüístic, un projecte que posa en contacte voluntaris que vulguin destinar una hora a la setmana (durant un mínim de 10 setmanes) a conversar en català amb alumnes dels cursos de català que necessiten reforçar l'aprenentatge de la llengua catalana. Als alumnes dels cursos de català els va bé que els ajudin a superar la possible inseguretats que provoca l'ús d'una nova llengua. D'altra banda, amb aquesta iniciativa es vol incidir també en els hàbits lingüístics dels catalanoparlants i consolidar la idea que el català és, i ha de ser, la llengua d'acollida.

Durant el primer semestre de l'any 2002 es va iniciar al CNL de Cornellà de Llobregat una experiència puntual del que és ara el programa «Voluntaris per la llengua».

Sota el nom genèric «Voluntariat lingüístic», i posteriorment «Hores de conversa: parlem una estona», es va iniciar una actuació complementària dels cursos de català, perquè els alumnes tinguessin un suport més que els ajudés no només a conèixer la llengua catalana, sinó a fer-la servir, amb l'objectiu que les persones nouvingudes que aprenen català el poguessin parlar fora de l'aula. Indirectament, també, es promovia que els catalanoparlants s'adrecessin a aquestes persones en català i que hi hagués un intercanvi cultural molt enriquidor per les dues parts.

El CNL de Cornellà de Llobregat va ser pioner en l'experiència del voluntariat, però després nou centres més van posar en pràctica l'actuació.

L'objectiu de materialitzar la idea que el català és (ha de ser) llengua d'acollida es va concretar en l'aparellament d'alumnes voluntaris amb alumnes nouvinguts amb interès a practicar el català. Un cop les dues persones entren en contacte, només han de pactar dia, hora i lloc de trobada (una hora setmanal) i mantenir el compromís de limitar-se a la llengua oral. En definitiva, es tracta de conversar durant una hora a la setmana en català.

L'experiència va ser tot un èxit, i se'n van fer ressò mitjans de comunicació d'abast local i també nacional. A partir d'aquí, es va proposar l'extensió de l'experiència pel territori i a tots els CNL, tot transcendent l'esfera local en què fins llavors s'havia desenvolupat.

«Hores de conversa: parlem una estona»

El 4 de febrer de 2003, el Govern de la Generalitat adopta un conjunt de mesures per impulsar l'ús social del català, bona part de les quals estan adreçades a facilitar l'aprenentatge de la llengua catalana per part de la població immigrada i a promoure el paper del català com a llengua d'integració. Es tracta d'actuacions transversals per promoure la integració lingüística de les persones immigrants, com per exemple la campanya «Tu ets mestre», que encoratja la població a parlar català als nouvinguts; el programa «En català, tu hi guanyes», adreçat al comerç i la restauració, i el programa «Voluntaris per la llengua».

Les «Hores de conversa» del CPNL, com a experiència primera del que és ara «Voluntaris per la llengua», formen part del desplegament pel territori d'aquestes mesures, juntament amb el finançament de la gratuïtat dels cursos de nivell bàsic de català que ofereix el CPNL, qualsevol que sigui el país d'origen dels alumnes.

El projecte «Hores de conversa» es va desenvolupar a vuit centres més, a part del CNL Cornellà. Concretament, es tracta dels CNL d'Osona, Tarragona, Maresme-Mataró, Montserrat, Alt Penedès-Garraf, Roses, Sabadell i Badalona-

Sant Adrià. En tots els casos l'experiència va ser un èxit, i va ser molt ben valorada pels participants.

La ràpida extensió d'uns programes, sorgits de manera més o menys atomitzada, arreu del territori català, i el gran dinamisme que anaven adquirint han fet que cap a mitjan 2003 ens trobéssim ja davant d'un veritable moviment de voluntariat lingüístic, fruit de la convivència entre les persones autòctones i les nouvingudes.

En aquest punt, es feia necessària l'articulació i canalització d'aquest impuls creixent i reeixit i, per això, el Govern de la Generalitat, amb una actuació transversal que implicava tres conselleries, iniciava un programa d'ampli abast: «Voluntaris per la llengua».

El dia 21 de juliol, sota la presidència del president de la Generalitat, Jordi Pujol, se signava, al Palau de la Generalitat, un protocol de col·laboració entre els departaments de la Presidència, de Benestar i Família i de Cultura, els quals, a través de la Secretaria per a la Immigració, l'Institut Català del Voluntariat i la Direcció General de Política Lingüística, respectivament, es comprometien a destinar els mitjans necessaris per posar en marxa el programa «Voluntaris per la llengua», per tal que permetés a les persones que acaben de arribar a Catalunya viure en plenitud en el nostre país.

A més de les institucions esmentades, el programa compta amb la participació i el compromís del món associatiu i de voluntariat. En el mateix acte de finals de juliol, en què es donava per iniciada la campanya «Voluntaris per la llengua», s'adherien al programa entitats que volien donar-hi suport. En un primer moment, més de 80 entitats ja es van comprometre a treballar i a fer difusió d'aquesta iniciativa entre els seus associats. Cal remarcar, també, que aquestes entitats van prendre l'acord de fer les seves activitats habituals en català i de fer partícips les persones nouvingudes a la vida social catalana integrant-les en el teixit associatiu.

Actualment ja hi ha més de cent trenta entitats adherides.

El programa compta amb un sistema organitzatiu i informàtic propi de gestió de les dades.

L'Institut Català del Voluntariat, cap a finals de juliol, per mitjà de la seva pàgina web <www.voluntariat.org>, posava a disposició de tots els usuaris d'Internet els models de fitxes que han d'emplenar els voluntaris o els aprenents que vulguin donar-se d'alta en el programa. També, per a la gent que no disposa de connexió a Internet, es recullen les dades per via telefònica a totes aquelles persones que es posen en contacte amb els responsables de la Direcció General de Política Lingüística, l'Incavol o el Consorci per a la Normalització Lingüística i, en aquests casos, s'introdueixen les seves dades en la mateixa pàgina web.

Així s'han anat recollint, en dues bases de dades, les informacions més rellevants de les persones que volen participar en aquesta iniciativa.

Les parelles lingüístiques es formen, doncs, a partir del tractament de les dades que han facilitat voluntaris i aprenents, tenint especial cura en aspectes relatius a les franges horàries disponibles, barris o llocs de trobada de fàcil accés per a totes dues persones, i altres preferències manifestades.

Actualment la base de dades dels voluntaris compta amb més de 1.000 entrades, a les quals cal sumar els aprenents provinents dels cursos de català bàsic del CNL i les escoles d'adults.

«Voluntaris per la llengua»

Desplegament del programa

Perfils del voluntari i de l'aprenent

Poden ser voluntaris lingüístics totes aquelles persones que ho desitgin i que tinguin el català com a llengua habitual. No és necessari que tinguin una formació específica, ja que la missió no és fer de professors sinó de conversadors. El que se'ls demana és una tasca d'aproximació de l'aprenent a la realitat lingüística catalana, mitjançant situacions quotidianes i reals.

L'aprenent ha de tenir preferiblement un mínim de coneixement de la llengua catalana. Per això es recomana que segueixi o hagi seguit algun curs o bé que es trobi en els nivells bàsics d'aprenentatge. L'oferta també es fa extensiva a aquelles persones que viuen a Catalunya des de fa temps, que segurament tenen un coneixement passiu del català, però que els costa parlar-lo.

A tall il·lustratiu, al CPNL, durant el mes de setembre, es van fer les inscripcions dels alumnes i al llarg del mes d'octubre es van anar iniciant els cursos. A les classes, s'ofereix als alumnes la possibilitat de ser voluntaris (si són de cursos superiors) o aprenents (si són de cursos bàsics). Aquests voluntaris i aprenents se sumen als que ja s'han apuntat per altres mitjans.

Compromisos

Els compromisos que adquireixen voluntaris i aprenents són dedicar un mínim d'una hora a la setmana, durant deu setmanes, a conversar en llengua catalana. L'objectiu és millorar l'ús oral dels aprenents en situacions quotidianes i serà, per tant, una eina fonamental per a la seva integració.

Un segon objectiu que s'acompleix amb aquesta pràctica és que el voluntari adquireixi un nou hàbit lingüístic. Consolida el català com a llengua d'acollida i trenca amb el model, sovint repetit, de dirigir-se al nouvingut en castellà.

Les sessions de formació

Per tal de donar unes orientacions bàsiques als voluntaris sobre la seva participació en el programa, la Direcció General de Política Lingüística ha organitzat periòdicament unes sessions informatives que tracten aspectes de tipus organitzatiu i de tipus pedagògic.

La primera es va realitzar el 25 de setembre. Hi van assistir, també com a voluntaris inscrits al programa, el secretari general de la Presidència i el conseller de Cultura. Una segona sessió va ser el mateix dia 25 a la tarda. Durant els mesos d'octubre, novembre i desembre es continuen fent sessions. L'assistència mitjana a cada sessió és d'una cinquantena de persones, aproximadament.

En aquestes sessions els voluntaris reben les orientacions bàsiques per realitzar les hores de conversa. Entre les recomanacions pedagògiques generals destaquen una proposta d'activitats per al primer i el segon dia de trobada, temes possibles de conversa, que van des del funcionament dels serveis públics, com ara l'escola o la sanitat, fins als gustos personals.

Una observació important és que l'hora de conversa no ha de substituir una classe ni ha d'assemblar-s'hi. També reben suggeriments pel que fa a les correccions i sobre com utilitzar el material didàctic de suport.

Des del punt de vista organitzatiu, se'ls facilita una relació dels llocs on es poden trobar i se'ls ofereix la possibilitat de posar-se en contacte amb les persones de la institució, que sempre els poden ajudar a aclarir dubtes.

El dia de la sessió de formació se'ls dona un exemplar de *Viure a Catalunya. Vocabulari en imatges*, i un de *Viure a Catalunya. Comencem a parlar*. Aquest darrer, deu converses bàsiques en català, també es pot sol·licitar en format CD, amb les converses enregistrades. A més se'ls lliura una carta dels drets del voluntari i una samarreta, i adhesius i pins amb el logo de la campanya.

El dia 22 d'octubre, a la sala El Vigatà del Palau Moja, es van trobar els primers aprenents i voluntaris lingüístics. Van ser 24 voluntaris i 24 aprenents que van tenir ocasió de conèixer-se i d'establir el primer contacte. Actualment, amb gairebé una vintena de trobades de parelles lingüístiques, és interessant fer un cop d'ull a les diferents proveniències i nacionalitats dels aprenents. La majoria dels aprenents provenen de l'Estat espanyol i de Sud-amèrica. En el primer cas, es tracta tant de gent que acaba d'arribar a Catalunya com de persones que fa temps que hi viuen però que no s'han llançat mai a parlar en català, perquè no tenen, en el seu entorn habitual, la possibilitat de fer-ho. En nombre menor, i per aquest ordre, trobem aprenents procedents de països d'Europa, magrebins i de països de la resta del món.

Es preveu fer un seguiment constant de les parelles que duen a terme el seu voluntariat, del seu inici, final, continuïtat de la parella, renovació, etc. Alhora, s'establiran els recursos necessaris per fer la valoració qualitativa, imprescindible per conèixer l'impacte social i en els hàbits socials que el programa persegueix.

Tot i no poder parlar de xifres definitives, per la bona acollida que està tenint el programa podem afirmar que quan acabi l'any 2003 més de 2.500 persones hauran passat per l'experiència dels voluntaris per la llengua: més de 1.000 parelles a més de 40 poblacions d'arreu de Catalunya.

A més, tant des de la Generalitat de Catalunya com des dels 22 CNL es promou que les entitats del territori s'adhereixin al programa, per consolidar la participació de tothom en aquest projecte, i val a dir que a hores d'ara ja hi ha més de 130 entitats adherides.

I és que un programa com aquest ens implica a tots i ens acostia, a partir del fil conductor del català —la llengua d'acollida—, cap a una convivència basada en el coneixement, la comprensió i el respecte de l'altre. La diversitat es viu com un factor d'enriquiment mutu. S'estableixen uns lligams, s'acosten les cultures i es promou la pertinença a una col·lectivitat, amb el català com a factor clau de comunicació i arrelament.

D'aquesta manera es facilita que les persones que han vingut a Catalunya puguin viure amb plenitud en el nostre país. El coneixement que adquireixen amb la raó es complementa amb el que aprenen amb el cor, amb l'establiment de vincles emocionals positius. Estimar una llengua és el que mou a fer-la servir i «Voluntaris per la llengua» és una bona base per a aquest pas endavant.

Per a més informació sobre el programa, podeu consultar l'apartat del web Llengua catalana: <<http://cultura.gencat.net/llengcat/voluntaris>>.

Les trobades

Estimar una llengua per fer-la servir

